

Sygn. akt II UK 36/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSA Jolanta Hawryszko

w sprawie z wniosku E. N.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych w Warszawie
o emeryturę policyjną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 marca 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 29 września 2015 r., sygn. akt III AUa .../14,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy w [...] zmienił zaskarżoną decyzję dyrektora Zakładu Emerytalno – Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w [...] z dnia 2 października 2013 r. i przywrócił E. N. prawo do emerytury policyjnej od dnia 1 listopada 2013 r.

W wyniku apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 29 września 2015 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego. Zamykają się one stwierdzeniem, że E. N. został zwolniony ze służby w Straży Granicznej z dniem 21 czerwca 2004 r. Natomiast wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z 30 stycznia 2012 r. oraz wyrokiem Sądu Okręgowego w B. z 5 lipca 2013 r. wnioskodawca został prawomocnie skazany, w tym za przestępstwo z art. 258 § 1 k.k., że w okresie od jesieni 2004 r. do 19 marca 2006 r. w B., i innych miejscowościach brał udział w zorganizowanej grupie przestępczej mającej na celu popełnienie przestępstw skarbowych polegających na przewozie z Białorusi na terytorium RP różnego rodzaju towarów, w tym wyrobów akcyzowych w postaci papierosów i alkoholu bez ich uprzedniego oznaczenia znakami akcyzy w ilościach ponad obowiązujące normy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie jest sporne, że odwołujący popełnił przestępstwo po zwolnieniu ze służby. Jednak dane ustalenie nie pozwala zaakceptować wykładni prawa materialnego dokonanej przez Sąd Okręgowy. Ten Sąd przyjął, że skoro E. N. popełnił przestępstwo po zwolnieniu ze służby, to nie ma do niego zastosowania przepis art. 10 ust. 2 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2013 r., poz. 667 ze zm., dalej powoływana jako ustawa z dnia 18 lutego 1994 r.). Stosownie do tego przepisu skazanie emeryta albo rencisty prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 Kodeksu karnego lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe popełnione przed zwolnieniem ze służby, powoduje utratę prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy.

Dalej Sąd Apelacyjny stwierdził, że dokonując gramatycznej wykładni

powołanego wcześniej przepisu ustawy z dnia 18 lutego 1994 r., nie budzi wątpliwości, iż skazanie emeryta (rencisty) za czyn opisany w art. 258 k.k. stanowi samodzielną przesłankę pozbawienia praw do świadczenia z ubezpieczenia społecznego funkcjonariuszy i to niezależnie czy przestępstwo zostało popełnione w toku służby, czy też po jej zakończeniu. W tej kwestii Sąd Apelacyjny odwołał się do art. 4 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2007 r. Nr 82, poz. 558, dalej ustawa zmieniająca), którego celem było rozszerzenie przesłanek pozbawienia emerytury policyjnej przez objęcie nim przestępstw (w tym skarbowych) umyślnych, których popełnienie ma związek z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, oraz przestępstwa określonego w art. 258 k.k. Odwołując się do uzasadnienia projektu zmian w ustawie, Sąd drugiej instancji, zwrócił uwagę, że pełnienie służby w Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej rodzi po stronie funkcjonariusza obowiązek godnego reprezentowania instytucji. Skoro ustawodawca w sposób szczególny traktuje osoby pełniące służbę, przez przyznanie im szczególnych rozwiązań emerytalnych, to naruszenie ładu i porządku prawnego uprawnia do ingerencji w przyznane prawo do świadczenia emerytalnego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie można pominąć treści art. 12 ustawy zmieniającej, który nie pozostawia wątpliwości co do zakresu stosowania art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r., tj. chodzi o zastosowanie wobec każdego funkcjonariusza, który po dniu wejścia w życie ustawy zmieniającej (po dniu 11 czerwca 2007 r.) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej albo za przestępstwo z art. 258 k.k. lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo skarbowe, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby. Stąd nie ma wątpliwości – zdaniem Sądu Apelacyjnego – że określone skutki są

uzależnione od daty wydania prawomocnego wyroku skazującego, nie zaś od daty popełnienia przestępstwa, czy też daty ustalenia prawa do emerytury policyjnej. Przecież w myśl art. 39 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r., prawo do świadczeń ustaje w razie skazania funkcjonariusza, mającego ustalone prawo do emerytury, prawomocnym wyrokiem sądu. Jednocześnie skoro decyzja organu emerytalnego została wydana w październiku 2013 r., to wypłatę świadczenia wstrzymano prawidłowo od dnia 1 listopada 2013 r. Z tych względów apelacja pozwanego jest trafna, a zaskarżony wyrok podlega zmianie w myśl art. 386 § 1 k.p.c.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego złożył pełnomocnik odwołującego się, zaskarżając orzeczenie w całości i zarzucając naruszenie:

- art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 900 ze zm.) przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a tym samym przyjęcie, że skazanie emeryta policyjnego za przestępstwo określone w art. 258 k.k. jest samodzielną przesłanką do pozbawienia go świadczeń emerytalnych lub rentowych wynikających z tej ustawy, niezależnie od czasu jego popełnienia, w sytuacji gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu każe przyjąć, iż odebranie przywileju emerytalnego może nastąpić tylko wówczas gdy przestępstwo z art. 258 k.k. zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, które to naruszenie spowodowało niewłaściwe zastosowanie wskazanego przepisu i ustanie prawa odwołującego się do emerytury.

Mając powyższe na uwadze skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego orzeczenia i orzeczenia co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji strony pozwanej; ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...].

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej zwrócono uwagę, że dokonana przez Sąd Apelacyjny wykładnia prawa materialnego jest błędna, w szczególności nadano

błędne znaczenie spójnikowi „albo” i przypisano mu decydującą rolę jako podstawy do wnioskowania, iż skazanie z art. 258 k.k. jest samodzielną przesłanką do odebrania uprawnień emerytalnych niezależnie od czasu popełnienia tego przestępstwa. Nie można tracić z pola widzenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 kwietnia 2011 r. (K 4/09), co także wzmacnia stanowisko skarżącego, iż art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. nie może być interpretowany rozszerzająco. Z tych względów skarga kasacyjna jest zasadna.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zawiera uzasadnionych podstaw.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania. Natomiast stosownie do art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania, czy też taki zarzut okaże się nieuzasadniony.

W przedmiotowym postępowaniu okoliczności faktyczne sprawy są bezsporne, zarówno w części dotyczącej momentu zwolnienia ze służby, czasu popełnienia przestępstwa i w końcu prawomocnego skazania skarżącego wyrokiem za popełnione czyny. Stąd istota sporu tkwi w sferze prawa materialnego. Skarżący wadliwego rozstrzygnięcia upatruje w naruszeniu art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 900 ze zm.; dalej powoływana jako ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy). Zdaniem skarżącego, doszło do błędnej wykładni tego przepisu i niewłaściwego jego zastosowania. Zaproponowany wzorzec kontroli nie jest celny. Zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., skargę kasacyjną można oprzeć na naruszeniu prawa materialnego

przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie. Naruszenie prawa materialnego może polegać na błędnej wykładni określonego przepisu prawa lub na jego niewłaściwym zastosowaniu, przy czym błędna wykładnia polega na mylnym rozumieniu treści bądź znaczenia wskazywanego przepisu. Z kolei naruszenie prawa materialnego przez jego niewłaściwe zastosowanie, w rozumieniu art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., następuje w wypadku, gdy wyrok sądu drugiej instancji nie zawiera ustaleń faktycznych odnoszących się do przesłanek normy prawa materialnego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 26 czerwca 2001 r., III CKN 400/00, LEX nr 52360; 9 grudnia 2004 r., I UK 119/04, niepublikowany; 9 lutego 2007 r., I PK 222/06, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 159; 9 maja 2008 r., II PK 316/07, OSNP 2009 nr 19-20, poz. 250). Dalsze uzasadnienie skargi kasacyjnej jednoznacznie wskazuje, że zarzucana orzeczeniu ułomność lokuje się w strefie błędnej wykładni prawa materialnego. Nie wdając się w bliższe relacje, czy na kanwie niniejszego sporu mogło dojść do błędnej wykładni prawa i jednocześnie niewłaściwego zastosowania art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, należy stwierdzić, że Sąd Apelacyjny prawidłowo odkodował znaczenie i zakres powołanego wyżej przepisu.

Wstępnie należy przypomnieć, że aktualne brzmienie art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy jest konsekwencją zmian nadanych ustawą z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie z dniem 11 czerwca 2007 r. (art. 22 ustawy zmieniającej). Nadto art. 12 ustawy zmieniającej ustanowił regułę, że art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się w przypadku gdy funkcjonariusz został skazany prawomocnym wyrokiem sądu lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Na tle powyższych przepisów i ich wzajemnej relacji wypowiadał się już Sąd Najwyższy. W wyroku z dnia 23 marca 2012 r., II UK 151/11 (OSNP 2013 nr 5-6, poz. 65) stwierdzono, że przesłanką utraty prawa do emerytury policyjnej jest prawomocne skazanie po dniu 11 czerwca 2007 r. za czyn zabroniony, o którym mowa w art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2012 r., II UK 38/12 (LEX nr

1350616) zaprezentowano stanowisko, że pozbawienie prawa do emerytury policyjnej funkcjonariuszy na podstawie art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy w brzmieniu nadanym przez art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 82, poz. 558), którzy emeryturę uzyskali przed wejściem nowej regulacji, nie jest sprzeczne z zasadą niedziałania prawa wstecz i z zasadą ochrony praw nabytych. W tym samym tonie wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 grudnia 2012 r., II UK 117/12 (Legalis nr 680027) i zaaprobował rozwiązanie, że funkcjonariusz może utracić prawo do emerytury w myśl art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy nabyte przed wejściem w życie ustawy nowelizującej z 2007 r. (zob. również postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 5 lutego 2013 r., II UK 261/12, LEX nr 1618811; 10 października 2013 r., II UK 234/13, LEX nr 1618792). W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2015 r., II UK 247/14 (LEX nr 1764809) rozważano wpływ zatarcia skazania na możliwość pozbawienia funkcjonariusza prawa do emerytury w myśl art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy.

Niewątpliwie na kierunek wykładni prawa materialnego wpływ wywarł wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 kwietnia 2011 r., K 4/09 (OTK-A 2011 nr 3, poz. 20), zgodnie z którym art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin w związku z art. 12 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 82, poz. 558) jest zgodny z wynikającymi z art. 2 Konstytucji zasadami niedziałania prawa wstecz oraz ochrony praw słusznie nabytych.

Jednak ujawniony w sprawie problem prawny jest odmienny o tyle, że dotyczy sytuacji, w której funkcjonariusz został skazany prawomocnym wyrokiem sądu po wejściu w życie ustawy nowelizującej z 2007 r., lecz za czyn popełniony po zwolnieniu ze służby. Te okoliczności – zdaniem skarżącego – w zestawieniu z brzmieniem art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy

świadczą o błędnej wykładni prawa, jaka została zaprezentowana w pisemnych motywach zaskarżonego orzeczenia. Podkreślenia wymaga, w ocenie kasatora, że odwołanie do art. 258 k.k. w treści normy poddanej kontroli kasacyjnej, nie tworzy odrębnego typu pozbawienia prawa do emerytury, tj. niezależnie od momentu popełnienia przestępstwa.

Za stanowiskiem prezentowanym w skardze kasacyjnej nie przemawia ani wykładnia gramatyczna, ani też funkcjonalna i systemowa. Tym niemniej w judykaturze Sądu Najwyższego zaaprobowano już kierunek wykładni prawa materialnego, jaki został wyrażony na tle przedmiotowej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2016 r., II UK 708/15, niepubl.). W rozstrzygnięciu tym podkreślono, że preferowany sposób wykładni art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu funkcjonariuszy koreluje z uzasadnieniem uchwały Sądu Najwyższego z dnia 1 września 2010 r., II UZP 7/10 (OSNP 2011 nr 1-2, poz. 14). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy uwypuklił, że „przedmiotowy zakres art. 10 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej jest węższy od zakresu wyznaczonego treścią art. 39 ustawy o Policji. Z utratą prawa do zaopatrzenia emerytalnego należy się bowiem liczyć wyłącznie, jeśli doszło do skazania za przestępstwo popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, oraz dodatkowo za przestępstwo określone w art. 258 k.k. lub wobec funkcjonariusza orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby”. Sąd Najwyższy wyraźnie zwrócił uwagę na odrębność i samodzielność przesłanki do pozbawienia emeryta lub rencisty świadczeń określonych w ustawie emerytalnej funkcjonariuszy jaką jest skazanie za przestępstwo określone w art. 258 k.k. Stwierdził bowiem, że w ustawie „sankcjonowane są przestępstwa związane ze służbą, przestępstwo udziału w zorganizowanej grupie (art. 258 k.k.) oraz przestępstwa popełnione przed zwolnieniem ze służby (udział w zorganizowanej grupie), w przypadku których orzeczono środek karny pozbawienia praw publicznych (co związane jest przede wszystkim z moralną oceną i dezaprobatą działania sprawcy)”, a z regulacji tych wynika określona aksjologia prawa do zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy i sankcjonowanie tylko określonego

rodzaju zachowań.

Dodatkowo podnieść należy następujące argumenty. Redakcja art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy jest złożona i posługuje się typowymi pojęciami z zakresu prawa karnego (skazanie, umyślne przestępstwo, środek karny) w celu typizacji sytuacji prowadzących do utraty prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy. Z perspektywy niniejszej sprawy nie budzi wątpliwości, że wnioskodawca został skazany za umyślne przestępstwo, co wprost wynika z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 5 lipca 2013 r. (VIII Ka .../12). Chodzi więc o uznanie winy sprawy i wymierzenie mu kary lub środka karnego. Dalsza regulacja art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy pozwala wyodrębnić trzy odrębne sytuacje prowadzące do utraty świadczenia. Pierwsza, oznacza skazanie za popełnienie umyślnego przestępstwa (umyślnego przestępstwa skarbowego) ściganego z oskarżenia publicznego, które zostało popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej. Druga, obejmuje skazanie za czyn z art. 258 k.k. oraz trzecia, w razie orzeczenia środka karnego pozbawienia praw publicznych za przestępstwo (przestępstwo skarbowe) popełnione przed zwolnieniem ze służby. Wyodrębnienie tych okoliczności prawidłowo dostrzegł Sąd Apelacyjny. Niewątpliwie pierwsza sytuacja oznacza popełnienie przestępstwa w czasie trwania służby, skoro wymogiem ustawowym jest jego popełnienie w związku z wykonywaniem czynności służbowych. Takie czynności wykonuje funkcjonariusz, a nie emeryt, czy rencista. Podobnie rzecz wygląda w razie sytuacji trzeciej. Tu chodzi wprost o przestępstwo popełnione przed zwolnieniem ze służby. Natomiast inaczej należy dekodować sytuację związaną ze skazaniem za przestępstwo opisane w art. 258 k.k. Przedmiotem ochrony jest bezpieczeństwo państwa i obywateli, zagrożonych działalnością grup i związków przestępczych. Działalność grupy lub związku charakteryzuje się znacznie większą społeczną szkodliwością, ze względu na swój zawodowy charakter, niż działalność pojedynczych sprawców (por. A. Zoll [red.] Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do art. 117-277 k.k., LEX 2013). W tym wypadku ustawodawca nie zastrzegłby, że do popełnienia czynu miało dojść w okresie służby. Wskazuje na to wyraźnie alternatywa rozłączna „albo”

umieszczona po pierwszym zdaniu analizowanej normy. Połączenie nią dwóch zdań oznacza, że tylko jedno z nich może być prawdziwe. Prawodawca, łącząc przesłanki zastosowania jakiejś normy prawnej alternatywą rozłączną zakłada, że w danym przypadku może wystąpić tylko jedna z tych przesłanek, i wyklucza jednoczesne wystąpienie ich obu. Zatem skazanie z art. 258 k.k. jest w tej części samodzielnym zwrotem i nie wiąże momentu przestępczego działania z okresem pełnienia służby. Pozostaje więc rozważyć, czy przestępstwo z art. 258 k.k. wchodzi w reakcję z dalszą treścią przepisu, w którym pojawia się spójnik „lub” (*za przestępstwo określone w art. 258 Kodeksu karnego lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe popełnione przed zwolnieniem ze służby, powoduje utratę prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy*). Spójnik „lub” oznacza alternatywę nierozłączną, czyli połączone nim przesłanki mogą zachodzić z osobna lub jednocześnie, przy czym warunek popełnienia przestępstwa przed zwolnieniem ze służby dotyczy tylko orzeczenia środka karnego pozbawienia praw publicznych. *Ratio legis* tego rozwiązania wyraża się w użyciu liczby pojedynczej, czyli odnosi to sformułowanie do pozbawienia praw publicznych „za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe”. Jeżeli ustawodawca chciałby postawić wymóg by czyn z art. 258 k.k. miał być popełniony w czasie służby, to zgodnie z techniką racjonalnego prawodawcy, użyłby liczby mnogiej formułując zwrot w brzmieniu „*które zostały popełnione przed zwolnieniem ze służby*”.

W celu weryfikacji poprawności rezultatu wykładni gramatycznej Sąd Najwyższy uznał za celowe odniesienie jej do innych metod wykładni prawa (funkcjonalna, systemowa, celowościowa). Odpowiedź na tak postawione pytanie należy poprzedzić stwierdzeniem, że system zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Straży Granicznej jest systemem uprzywilejowanym na tle powszechnego zaopatrzenia emerytalnego. Uzasadnione jest to szczególnym rodzajem pracy, której wykonawcy są funkcjonariuszami służby państwowej, będąc dyspozycyjni w znacznie szerszym zakresie niż wykonujący inne prace, co rzutuje również na ograniczenie życia prywatnego. Jest to częstokroć praca niebezpieczna, związana z zagrożeniem dla zdrowia, a nawet życia. Szczególnemu charakterowi

pracy powinien jednak odpowiadać szczególnie odpowiedzialny sposób jej wykonywania, wolny od naruszania przepisów dyscyplinujących sposób wykonywania obowiązków służbowych, a tym bardziej wolny od naruszania przepisów prawnych. Przypominając, że system zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy jest systemem uprzywilejowanym na tle systemu powszechnego, Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 29 kwietnia 2008 r., P 38/06, (OTK ZU nr 3/A/2008, poz. 46), podkreślił, że nie oznacza to, iż „ustawodawca zwykły ma obowiązek «gwarantować» objęcie świadczeniami emerytalno-rentowymi z systemu „mundurowego” każdego funkcjonariusza i w każdym wypadku - w tym także osób, których służba nie przebiegała w sposób nienaganny, w szczególności skazanych za pospolite, dokonane z niskich pobudek lub szczególnie niebezpieczne przestępstwa. Takie zachowanie funkcjonariusza jest zaprzeczeniem istoty jego służby, toteż logiczną jego konsekwencją jest pozbawienie go uprawnień w systemie uprzywilejowanym. W ocenie Sądu Najwyższego należy w sprawie uwzględnić związek czasowy, a mianowicie skarżący praktycznie bezpośrednio po zakończeniu służby staje się członkiem zorganizowanej grupy przestępczej, która przywoziła na teren kraju wyroby bez znaków skarbowych akcyzy (papierosy, alkohol). *Prima facie* widać, że tego rodzaju działalność pozostaje w bezpośrednim związku z dotychczasową pracą wnioskodawcy. Pozwala na wykorzystanie wiedzy operacyjnej, nabytej w toku służby, do działań przeciwko państwu. Jest to postawa szczególnie naganna, a jej ujemna ocena wynika już z treści wyjaśnień skarżącego. W toku postępowania karnego wyjaśnił, że liczył na uniknięcie szczegółowej kontroli na granicy, gdyż znał funkcjonariuszy pełniących służbę, a nadto nakłaniał ich do odstąpienia od czynności służbowych (zarzut art. 18 § 2 k.k. w związku z art. 231 k.k.), co w rezultacie doprowadziło do wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności w wymiarze 2 lat i 6 miesięcy. Przedmiotowe zachowanie emerytowanego funkcjonariusza Staży Granicznej pozostaje w oczywistej opozycji do art. 83 Konstytucji RP (obowiązek przestrzegania prawa), którego można i należy wymagać od funkcjonariusza danej służby. Pogląd taki podzielił również ustawodawca, skoro w grupie przestępstw powodujących utratę prawa do emerytury wyodrębnił przestępstwa umyślne w celu osiągnięcia korzyści

majątkowej (osobistej), pozostające w związku z czynnościami służbowymi, czy też inne przestępstwa skutkujące orzeczeniem środka karnego (pozbawienia praw publicznych) przed zwolnieniem ze służby. Natomiast udział w grupie przestępczej, jako szczególnie negatywne postępowanie, narusza podstawowe standardy i zasadę lojalnego postępowania względem państwa, które obdarza daną osobę szczególnym przywilejem emerytalnym.

Utrata prawa do zaopatrzenia emerytalnego, o której mowa w zaskarżonym przepisie, w kontekście przesłanek w tym przepisie określonych wskazuje bowiem, że nie chodzi tutaj o prawo nabyte słusznie. A tylko takie prawa podlegają ochronie konstytucyjnej na gruncie art. 2 Konstytucji (por. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 kwietnia 2011 r., K 43/009 (OTK-A 2011 nr 3, poz. 20). W świetle tego wyroku bezsporna pozostaje możliwość utraty prawa do świadczenia emerytalnego, której nie sprzeciwia się zasada *lex retro non agit*. Jak wiadomo na gruncie ubezpieczenia społecznego (systemów zabezpieczenia społecznego) nie ma ona charakteru bezwzględnego (por. wyroki; Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 listopada 2003 r., K 32/02, OTK 2003- A, nr 9, poz. 93; z dnia 31 marca 1998 r., K 24/97, OTK ZU 1998, nr 2, poz. 13; z dnia 10 grudnia 2007 r., P 43/07, OTK ZU 2007- A, nr 11, poz. 155).

Sumą powyższych rozważań jest stwierdzenie, że skazanie emeryta prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z art. 258 § 1 k.k., popełnione po zwolnieniu ze służby, uzasadnia utratę prawa do świadczenia emerytalnego w myśl art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 708).

Sprawa nie została rozpoznana na rozprawie zgodnie z wnioskiem skarżącego, gdyż kwestie sformułowane we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie stanowiły istotnych zagadnień prawnych, jako że nie wykraczały poza zwykłą wykładnię prawa (art. 398¹¹ § 1 k.p.c. i art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

kc